

Nieuwsbrief 4

Demonstratieproject 'Schapenhouder zoekt rendabiliteit'

J A A R G A N G 1 0 , N R . 3 3

A P R I L , 2 0 1 7

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Vlaamse Schapenhouderij vzw
Ieperseweg 87
8800 Rumebeke/Beitem
F 051 24 00 20
E info@vsh.be

Projectpartners

- Vlaamse Schapenhouderij vzw
- Diergezondheidszorg Vlaanderen vzw
- KU Leuven

IN DIT NUMMER:

- Voorwoord 1
- Lammerdiarree, bron van veel ellende 2
- 'Andere kosten' zijn een zware belasting voor de schapenhouderij 5

Voorwoord

Waarde lezer,
Beste Schapenliefhebber,
Beste Schapenhouder,

Op onze schapenbedrijven is het aflamseizoen al een eind gevorderd en hopelijk huppelen er, met het vroege voorjaar, al heel wat lammeren in de groene weide.

Wij bezorgen u hierbij de volgende nieuwsbrief, kaderend in het demonstratieproject: 'Schapenhouder zoekt rendabiliteit'. De looptijd van dit project is ondertussen verlengd tot einde juni 2017.

Noteer alvast in uw agenda dat er op donderdagnamiddag 15 juni 2017 een studienamiddag doorgaat waar de resultaten van dit project zullen voorgesteld worden. Meer info volgt later.

Wij zijn verheugd te kunnen melden dat er straks ook een nieuw demonstratieproject, dank zij de steun van Vlaanderen en Europa, kan starten. Waarvoor van harte dank!

Dit nieuw project richt zich vooral op de afzet via de korte keten, rechtstreeks naar de consument. Nieuw is dat dit project zich niet alleen richt op schapen, maar ook op geiten en herten. Met andere woorden is dit een gezamenlijk initiatief vanuit het Praktijkcentrum voor Kleine Herkauwers (PCKH). We kunnen ook over sectoren heen van elkaar leren.

In deze nieuwsbrief gaan we dieper in op de zware kosten die sinds de dioxinecrisis vooral de kleinere schapenbedrijven treffen. Eva Van Mael (DGZ) brengt een artikel omtrent diarree bij lammeren.

Veel leesgenot!
André Calus
Voorzitter VSH

Lammerdiarree, bron van veel ellende

INLEIDING

Elke schapenhouder ziet zijn lammeren het liefst gezond en wel rondlopen. Maar virussen, bacteriën en parasieten liggen constant op de loer en op een bepaald moment kan lammerdiarree de pret bederven. Het maag-darmstelsel van de lammeren is nog niet volledig ontwikkeld en ook de immuniteit staat nog niet op punt wat hen extra gevoelig maakt voor ziekte. Men schat dat diarree de oorzaak is van de helft van alle sterfgevallen bij jonge lammeren. Naast de ellende die de zieke lammeren met zich meebrengen, kost de problematiek ook veel geld wat dan weer ten koste gaat van de rendabiliteit van het bedrijf. De gestegen kosten zijn het gevolg van de uitval van lammeren, de verminderde groei, de kosten voor de dierenarts en medicatie, om van de investering in tijd en arbeid nog maar te zwijgen. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste oorzaken van lammerdiarree. Vaak is het probleem complex en komen veel ziektekiemen opeenvolgend of in combinatie voor.

BACTERIËN

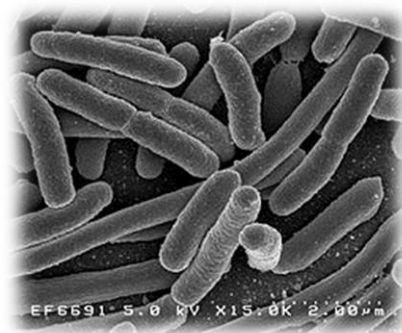
Eén van de grootste boosdoeners bij lammeren van slechts een paar dagen oud is *Escherichia coli*. Deze bacterie leeft steeds in het darmmilieu van de schapen, maar wanneer de besmettingsdruk voor een pasgeboren lam te groot wordt (omdat het bijvoorbeeld geboren wordt in een vuile omgeving), dan kan het daar plots en ernstig ziek van worden. Door de erge diarree raakt het lam heel snel uitgedroogd en wanneer niet tijdig wordt ingegrepen, kan het sterven binnen 24 uur.

VIRUSSEN

Eveneens gevaarlijk voor pasgeboren lammeren is het rotavirus. Bij een op zichzelf staande besmetting is de diarree vaak mild, maar het virus zorgt voor beschadiging aan de darmwand van het lam waardoor de weg wordt vrijgemaakt voor andere boosdoeners zoals *Escherichia coli*. Bovendien zullen er door de beschadigingen in de darm weinig tot geen voedingsstoffen opgenomen worden wat zorgt voor groeivertragingen.

PARASIETEN

Cryptosporidium parvum behoort tot de familie van de ééncellige parasieten. Net zoals *Escherichia coli* en het rotavirus veroorzaakt deze parasiet voornamelijk problemen bij jonge lammeren. Een besmetting met *Cryptosporidium* is vaak moeilijk te controleren omdat de eitjes van de parasiet, oöcysten genaamd, heel lang kunnen overleven in de omgeving. Behandeling van *Cryptosporidium* is bovendien erg moeilijk.

Escherichia Coli bacterie

“lammerdiarree,
bron van veel
ellende”

**“Ook
kunstmelk is
een heikel
punt”**

Eimeria ovinoidalis is, net als *Cryptosporidium parvum*, een ééncellige parasiet en veroorzaakt coccidiose, een ziekte die voor vele schapenhouders geen onbekende zal zijn. Coccidiose is een typisch probleem bij lammeren van 4 tot 6 weken oud. Voor de leeftijd vanaf 4 weken zouden de lammeren voldoende beschermd moeten zijn door biestantistoffen. Na de leeftijd van 6 weken hebben de lammeren onder normale omstandigheden voldoende immuniteit opgebouwd. Bij een coccidiosebesmetting is de mest meestal waterig en soms is bloedbijmenging zichtbaar. Net zoals bij Cryptosporidiose zijn de oöcysten moeilijk te elimineren omdat ze heel weerstandig zijn aan allerlei producten en omstandigheden.

Van alle maagdarmwormen is *Nematodirus battus* ééntje die grote problemen kan veroorzaken bij lammeren in het voorjaar. De eitjes van deze worm kunnen een hele winter lang overleven op de weide waardoor een besmette weide ook bij de start van een nieuw weideseizoen potentieel gevaarlijk kan zijn voor de nieuwe lading lammeren. Lammeren die besmet raken met *Nematodirus* ontwikkelen een heel ernstige, waterige diarree waar ze erg uitgedroogd van raken. Door deze uitdroging krijgen de lammeren veel dorst en het zal de schapenhouder opvallen dat ze meer drinken dan normaal. In de ergste gevallen kunnen lammeren sneuvelen door een *Nematodirus* besmetting.

NIET-BESMETTELIJKE OORZAKEN

Bij jonge lammeren is de bereiding van kunstmelk een heikel punt. Het is van belang dat de temperatuur, de verhouding tussen water en poeder en de hoeveelheid melk steeds nauwgezet gerespecteerd wordt. Op die manier bekomt men een optimale vertering van de melk zonder ontstaan van diarreeproblemen.

Schapenhouders moeten er op letten dat lammeren niet te vroeg gespeend worden anders riskeren ze dat de pens onvoldoende ontwikkeld is, waardoor vertering van vast voer niet optimaal verloopt met diarree tot gevolg. Hetzelfde geldt voor plotse voerovergangen.

Ook wanneer lammeren op een weide geplaatst worden met jong, eiwitrijk gras kunnen diarreeproblemen de kop opsteken.

VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Eénmaal het kwaad geschied is, is het vaak een frustrerende en moeilijke zaak om de problemen weer op te lossen. Bovendien raken bepaalde problemen nooit meer helemaal van de baan. In geval van coccidiose bijvoorbeeld kunnen lammeren een groeiachterstand oplopen die ze nooit meer kunnen inhalen. Om slapeloze nachten te vermijden, is het belangrijk om als schapenhouder aan diarreepreventie te doen.

Al in het prille begin kan het foutlopen. Het is dan ook erg belangrijk dat lammeren geboren worden in een propere en droge omgeving en dat ze voldoende antistoffen meekrijgen via de biest. Een goed biestmanagement is hiervoor cruciaal. De pijlers van een ideaal biestmanagement werden reeds in een vorige nieuwsbrief toegelicht. Vooral problemen met E.coli, rotavirus en coccidiose zijn sterk afhankelijk van het biestmanagement.

Hygiëne blijft vanzelfsprekend ook bij de iets oudere lammeren van belang. Zelfs wanneer de lammeren voldoende antistoffen hebben gekregen via de biest kunnen er op een bepaald moment problemen ontstaan bij een onvoldoende stalhygiëne omdat de infectiedruk simpelweg te hoog wordt.

Vooraf voor coccidiose is het van belang om leeftijdsgroepen van elkaar gescheiden te houden. Oudere lammeren hebben immers immunitet opgebouwd, maar zullen wel nog steeds oöcysten uitscheiden in de omgeving waardoor ze lammeren van 4 tot 6 weken oud kunnen besmetten.

Tot slot moet de schapenhouder aandacht hebben voor het weidemanagement en moet hij er op toezien dat lammeren niet op een weide geplaatst worden die potentieel gevaarlijk is voor Nematodirus. Regelmatig mestonderzoek om wormbesmettingen op te sporen kan problemen voorkomen.

ALS HET KWAAD GESCHIED IS...

Wanneer ondanks alle getroffen maatregelen de lammeren toch diarree krijgen, dan is het belangrijk dat er zo snel mogelijk een correcte diagnose gesteld kan worden. De dierenarts kan hiervoor de nodige stalen nemen en opsturen naar een labo voor onderzoek. Enkel bij een correcte diagnose kan een aangepaste behandeling ingesteld worden. Bovendien kan een duidelijke diagnose een indicatie zijn om het management aan te passen en kunnen maatregelen getroffen worden om besmettingen in de toekomst te vermijden.

Eva Van Mael
Diergezondheid Vlaanderen

‘Andere kosten’ zijn een zware belasting voor de schapenhouderij

Het arbeidsinkomen van de slachtlam-producerende schapenbedrijven is eerder aan de lage kant. Sinds de dioxinecrisis zijn er heel wat maatregelen genomen op het vlak van traceerbaarheid, er is de dieridentificatie, er is de al of niet vrijwillige bedrijfscontrole in het kader van de ‘sectorguides’ van het FAVV, daarnaast worden via het sanitair fonds reserves aangelegd om crisissituaties te bestrijden, er zijn bijdragen voor de werking van DGZ, voor Rendac en er is bv. ook nog een provinciebelasting voor bedrijven .

Geen kwaad woord omtrent de genomen maatregelen om de voedselveiligheid te verbeteren of om crisissituaties op te vangen, maar sommige maatregelen worden forfaitair doorgerekend zonder rekening te houden met het aantal dieren op het bedrijf. Dit zorgt ervoor dat de impact op het arbeidsinkomen quasi ondraaglijk wordt voor de ‘kleine’ bedrijven.

(In wat volgt gebruiken we kostprijzen/tarieven 2016 of 2017)

Over welke kosten spreken we hier :

- Voor de werking van Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw (DGZ) is er een forfaitaire bijdrage van 13 € per veebeslag (+BTW)
- Elk dier is geïdentificeerd via een uniek Sanitel-nr. Kostprijs 0.64 €/nr + BTW (in volgende tabel gaan we uit van 1.5 lam per ooi die genummerd moeten worden, en daarnaast gaan we ervan uit dat de ooiën zelf 5 jaar meegaan)
- Bijdrage voor het begrotingsfonds voor de gezondheid ..., kaderend in potentiële vergoeding bij uitbraken van ziekten : 15 € per bedrijf + 0.30 € per vrouwelijk volwassen dier, inning gebeurt door de FOD, de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid
- Het FAVV, het Federaal Voedselagentschap , legt jaarlijks een forfaitaire bedrijfsheffing op die geen rekening houdt met de bedrijfsgrootte. Voor 2017 is dit 205.13€ per bedrijf. Indien het bedrijf zich laat certificeren voor de sectorguides dierlijke productie is de bijdrage 51.28 €. Maar dan moet voor de driejaarlijkse controle ook wel een bedrag van 200 à 300 euro neergeteld worden
- Gestorven dieren moeten afgevoerd worden . Voor Rendac zijn er jaarlijkse tariefafspraken ifv de bedrijfsgrootte. Zo zijn de abonnementstarieven voor 2016 voor bedrijven tussen 1 en 20 dieren 30 €; voor 21-50 dieren : 38 €, voor 51-100 dieren 80 euro, ... voor 201-300 dieren : 268 €. Dus voor grotere bedrijven ongeveer 1 €/dier. (met de uitzonderlijke ristourno houden we hier geen rekening)
- Voor alle bedrijven die een BTW-nr hebben is er ook nog een provinciale bedrijfsbelasting te betalen, in 2016 in West-Vlaanderen is dit bv. 103 €.

“Andere kosten zijn een zware beproeving voor de schapenhouderij”

We weten dat op slachtlam producerende bedrijven het arbeidsinkomen per ooi kan variëren van een negatieve waarde tot plus 20 à 30 euro per ooi per jaar. Via beheersactiviteiten of korte keten verkoop van lamsvlees kan men evolueren naar 50 à 100 euro per ooi.

Wat betekenen nu deze 'andere kosten' voor het arbeidsinkomen per ooi?

We zetten deze kosten op een rij voor resp. bedrijven met 15, 50, 100 of 300 ooiën.

Bedrijfs grootte	15	50	100	300 ooiën	
DGZ	13.78	13.78	13.78	13.78	€
Sanitel	17.30	57.67	115.33	345.99	€
FOD	19.5	30	45	105	€
RENDAC	30	38	80	268	€
FAVV	205.13	205.13	205.13	205.13	€
TOTAAL€	285.71	344.58	459.24	937.90	
Kosten €	19.05	6.89	4.59	3.13	
Per ooi					
Tellen we hierbij bijkomend bedrijfsbelasting provincie (WV-VL) bij :					
	103	103	103	103	€
Dan wordt het gecumuleerd totaal per bedrijf :					
	388.71	447.58	562.24	1040.90€	

Gecumuleerde kosten					
€/ooi	25.91	8.95	5.62	3.47	

Belangrijke vraag is nu hoe deze kosten zich verhouden tot een potentieel arbeidsinkomen per ooi.

We geven in onderstaande tabel de procentuele verhouding tussen deze bijkomende 'andere' kosten per ooi en het mogelijk arbeidsinkomen van resp. 20, 50 of 100 euro per ooi per jaar.

Bedrijfs grootte	15	50	100	300 ooiën	
AI 20 €/ooi	129.55 %	44.75 %	28.10 %	17.35 %	
AI 50 € / ooi	51.82 %	17.50 %	11.24 %	6.94 %	
AI 100€/ooi	25.91 %	8.95 %	5.62 %	3.47 %	

Hieruit blijkt duidelijk dat voor 'kleine' bedrijven deze 'andere' kosten een dermate impact hebben en dat ze quasi ondraaglijk zijn. Zelfs voor 'grotere' bedrijven is deze impact op het arbeidsinkomen nog groot, nl. tot een kwart van het arbeidsinkomen wanneer men 100 ooiën heeft.

Om tot een redelijke oplossing te komen is het vooral een punt dat de FAVV-heffing proportioneel zou worden met de bedrijfs grootte, hetzelfde zou in mindere mate kunnen gesteld worden voor de provinciale bedrijfsbelasting.

André Calus
Voorzitter VSH